

Бутов А.М., стажист–пошукувач,
кафедра економіки і управління
інвестиціями ТАНГ

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий стан визначає місце підприємства в економічному середовищі та наскільки ефективними і безризиковими можуть бути ділові відносини з ним комерційних банків, постачальників, потенційних інвесторів і позичальників тощо. Для підприємства, як і для його партнерів, становить інтерес не тільки поточний фактичний стан справ, але і можливості його поліпшення в перспективі.

Основним завданням аналізу фінансового стану підприємства є оцінка результатів господарської діяльності за попередній та поточний періоди, виявлення факторів впливу на кінцеві результати господарської діяльності.

Фактори, що впливають на фінансовий стан, можна поділити на дві групи: початкові (первинні) й кінцеві. Початкові фактори пов'язані з фінансовою політикою (як внутрішньої, так і зовнішньої) і формують кінцеві результати діяльності. Причинно-наслідкові явища, що супроводжують господарську діяльність, дозволяють виділити кінцеві фактори, які найбільше впливають на фінансовий стан підприємства.

Аналіз існуючих методик оцінки фінансового стану підприємства дозволяє зробити висновок про те, що усі вони базуються практично на тих самих показниках, в основі яких лежать окремі розділи і статті бухгалтерського балансу. Дійсно, баланс підприємства, при всій стислості у викладі інформації, представляє її синтетичне джерело, що відбиває всі сторони господарської діяльності. Аналіз розділів балансу дозволяє дати відповідь на багато питань, що стосуються фінансового стану підприємства. Вибору системи показників для фінансового стану повинний передувати аналіз факторів. Фінансовий стан підприємства розглядається як результат впливу на нього зовнішніх й внутрішніх факторів. Ціль розвитку такої системи – оптимальний перерозподіл фінансових ресурсів для забезпечення безперебійності виробничого процесу.

Розглядаючи прибуток як найважливіший показник діяльності суб'єкта господарювання, потрібно прийняти до уваги, що він насамперед впливає на організацію фінансових потоків на підприємстві, будучи джерелом формування його основних засобів і оборотних активів.

Особливістю функціонування оборотних активів є те, що вони в процесі відтворення кругообігу можуть одночасно знаходитися в трьох формах: грошовій, виробничій і товарній. Мінімальна тривалість усіх стадій кругообігу забезпечує безперервний процес виробництва. Отже, критерієм оцінки ефективності використання оборотних активів служить фактор часу. Чим довше оборотні кошти перебувають в одній і тій ж формі (грошовій чи товарній), тим нижче ефективність їхнього використання, і навпаки.

Мірою інтенсивності використання оборотних активів виступає оборотність, що дозволяє судити, протягом якого часу вони проходять усі стадії кругообігу. На підприємстві, що працює стабільно, найбільшу питому вагу займають оборотні активи, що обслуговують процес виробництва й початок реалізації продукції. Тому найбільшу увагу доцільно надавати виробничим запасам незавершеному виробництву і готовій продукції.

Так, наприклад, на Спільному українсько-швейцарському акціонерному товаристві "Весна" (СУШАТ "Весна") нерідко створюються значні виробничі запаси й нарощування обсягу незавершеного виробництва, щоб не допустити часткової чи повної зупинки виробництва. Станом на початок 2001 року оборотні активи на даному підприємстві становили 2560 тис. грн., у тому числі виробничі запаси – 500 тис. грн., що перевищує планові нормативи. Надпланове нагромадження товарно-матеріальних цінностей призводить до несвочасного залучення цих засобів у господарський оборот і зниження їхньої оборотності. Сьогодні також підсилюється вплив такого фактора, як утворення надпланових запасів готової продукції. Ряд вітчизняних економістів вважають, що в нас знову виникла "криза збуту".

Потреба в оборотних коштах може залежати від таких факторів. По-перше, це розміри СУШАТ "Весна" й обсяг його виробництва. Чим більше обсяг виробництва і реалізації продукції, тим більше повинні бути запаси товарно-матеріальних цінностей.

По-друге, це залежить від умов, на яких СУШАТ "Весна" закуповує матеріали і реалізовує готову продукцію. Кредитор-постачальник фінансує запаси відповідних товарно-матеріальних цінностей протягом деякого часу. Чим триваліший термін кредиту при закупівлях, тим менше грошових засобів буде вкладено підприємством у запаси. Для СУШАТ "Весна" вигідно, якщо воно купує, (продає) товарно-матеріальні цінності й одержує гроші від продажу ще до початку погашення кредиту. Підприємство може дати кредит своїм покупцям, термін якого більше терміну кредиту, наданого постачальниками самого підприємства. Чим триваліший цей строк, тим більша сума оборотних активів, вилучена на певний час (дебіторська заборгованість).

У сучасних умовах розвитку економіки на СУШАТ "Весна" стали більш зацікавлені у використанні переважно власних оборотних коштів, оскільки банки значно посилили умови видачі довгострокових позичок й підвищили процентні ставки за користування ними, а короткострокові позикові кошти не можуть бути використані для інвестицій у розвиток виробництва. Таким чином, у господарському обороті підприємства спостерігається тенденція до зменшення використання позикових коштів (на початок року 2450,7 тис. грн. на кінець року 2001,8 тис. грн.). Водночас короткострокові кредити банків на кінець 2001 року збільшились на 316,3 тис. грн., що негативно вплинуло на фінансовий стан СУШАТ "Весна". Прагнучи погасити дебіторську й кредиторську заборгованість, підприємство вдається до будь-яких способів, зокрема, й до бартерних угод, шляхом прямого обміну матеріальними цінностями з кредиторами. Цей спосіб платежу отримав широке застосування у господарській діяльності СУШАТ "Весна".

Об'єктом аналізу при вивченні характеру дебіторської заборгованості є заборгованість за товари відвантажені та неоплачені у термін, за товари на відповідальному збереженні у покупців, прострочена заборгованість дебіторів за отриманими векселями й за виданими авансами, інших дебіторів. Частина цієї заборгованості в процесі господарської діяльності неминуча, що зумовлено існуючою технологією безготівкових розрахунків. Це насамперед авансові і заставні платежі. Однак поряд з нормальною дебіторською заборгованістю існує також заборгованість, що відбиває порушення діючого порядку розрахунків і фінансової дисципліни, тобто заборгованість, що виникає внаслідок імібілізації оборотних коштів. Для загальної оцінки фінансового стану СУШАТ "Весна" і виявлення додаткових фінансових ресурсів необхідно здійснювати аналіз наявності коштів, забезпеченість якими визначається як загальний обсяг банківських депозитів до запитання і грошей, що знаходяться в обороті.

Таким чином, факторами, що суттєво впливають на фінансовий стан підприємства, є оборотні кошти (запаси товарно-матеріальних цінностей, дебіторська заборгованість), джерела власних коштів, короткострокові зобов'язання, обсяги реалізованої продукції (виручка від реалізації), прибуток від реалізації продукції, як частина фінансових ресурсів підприємства.